

Aftaler mellem ErhvervsPhD-kandidater og virksomheder vedr. de førstnævntes rettigheder mv.

September 2015

Hvad er ErhvervsPhD-ordningen?

“ErhvervsPhD” er en ordning, der administreres af Danmarks Innovationsfond.¹ Ordningen giver mulighed for, at en person (“ErhvervsPhD-kandidaten”) med tilskud fra Innovationsfonden kan *ansættes* af en virksomhed i et treårigt forløb, samtidig med, at han eller hun er *indskrevet* som ph.d.-studerende ved et universitet. ErhvervsPhD-kandidaten bruger sin samlede arbejdstid på ph.d.-projektet og ph.d.-uddannelsen, og arbejdstiden fordeles mellem virksomheden og universitetet.² Under ph.d.-projektet får den ph.d.-studerende vejledning både på universitetet og i virksomheden.

Forsknings- og Innovationsstyrelsen har lavet et forslag til, hvad der skal stå i aftaler om erhvervsPhD-forløb indgået *mellem en virksomhed og et universitet*. Forslaget har karakter af en “modelaftale”, dvs. en vejledende aftaletekst, som parterne foreslås at bruge.³ Modelaftalen forudsætter, at universitetet ikke får nogen rettigheder til den viden, der under samarbejdet om projektet bliver genereret i virksomheden, herunder af ErhvervsPhD-kandidaten.

Desuden forudsætter aftalen, at virksomheden og ErhvervsPhD-kandidaten indgår en *ansættelsesaftale*, som bl.a. tager stilling til ErhvervsPhD-kandidatens rettigheder og fortrolighedsforpligtelser.⁴

¹ Se lov nr. 306 af 29. marts 2014 om Danmarks Innovationsfond og www.innovationsfonden.dk.

² Jf. www.innovationsfonden.dk/erhvervsphd/.

³ Jf. “Aftale om ErhvervsPhD-Projekt”, der kan hentes her: <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/samspil-mellem-viden-og-innovation/mellem-virksomheder-og-videninstitutioner/modelaftaler/samarbejde-og-rettighedsaftaler/erhvervsphd-projekt>.

⁴ Jf. pkt. 7 i Innovationsfondens notat “Retningslinjer for ErhvervsPhD-ordningen” af 9. marts 2015, der kan hentes her: http://innovationsfonden.dk/sites/default/files/vx_-_retningslinjer_for_erhvervsphd.pdf.

Ansættelsesaftaler indgået mellem erhvervsPhD-kandidaten og virksomheden

Der er ikke lavet retningslinjer for, hvordan den ansættelsesaftale, der indgås mellem erhvervsPhD-kandidaten og virksomheden, skal formuleres.

Det er som regel virksomheden, der udarbejder udkastet til ansættelseskontrakt.

I praksis resulterer det ofte i aftaler, der overfører erhvervsPhD-kandidatens rettigheder til virksomheden i meget stort omfang, eller som pålægger erhvervsPhD-kandidaten meget vidtgående pligter til hemmeligholdelse.

Side 2 af 9

Dette notat redegør for de overvejelser, som man efter UBVAs opfattelse bør gøre sig, når virksomheder og ErhvervsPhD-kandidater indgår aftaler om de sidstnævntes rettigheder og hemmeligholdelsespligter. Til sidst i notatet findes UBVAs forslag til formulering af den slags aftaler.

Hvilke interesser har virksomheden og ErhvervsPhD-kandidaten?

Forsknings- og Innovationsstyrelsens modelaftale tager afsæt i, at virksomheden og universitetet har følgende interesser i samarbejdet:⁵

- 2.1 Formålet med Aftalen er at bestemme retsforholdet mellem Virksomheden og Institutionen i tilknytning til samarbejdet om gennemførelse af Projektet. Den ErhvervsPhD-studerendes uddannelse og erhvervelse af ph.d.-graden har dog forrang frem for andre hensyn.*
- 2.2 Institutionen og Virksomheden har hver for sig opbygget en særlig ekspertise inden for [indsæt Projektets fagområde]. Den ErhvervsPhD-studerende, Instituttet og Virksomheden har interesse i gennem forskning at udvide deres viden inden for [indsæt Projektets fagområde], og Virksomheden ønsker at udnytte den Forgrundsviden, der udspringer af forskningen inden for det i bilag 2 angivne Udnyttelsesområde.*
- 2.3 Parterne har på denne baggrund en fælles interesse i at samarbejde om Projektet, der vedrører [kort beskrivelse af Projektet].*
- 2.4 Institutionen og Virksomheden tilrettelægger og godkender den ErhvervsPhD-studerendes samlede ph.d.-uddannelse, og Institutionen tildeler ph.d.-graden, såfremt betingelserne herfor er opfyldt. Erhvervs-PhD-uddannelsen gennemføres i henhold til de til enhver til gældende regler for ErhvervsPhD-studerende, herunder Retningslinjer for Erhvervs-PhD-ordningen fra VTU.*

⁵ Modelaftalens § 1 indeholder en række definitioner. "Projektet" er defineret som "[d]et mellem Institutionen, den ErhvervsPhD-studerende [indsæt navn] og Virksomheden under denne Aftale aftalte ph.d.-projekt som beskrevet i bilag 1". "Forgrundsviden" er defineret som " Al den viden, som genereres under samarbejdet om Projektet, uanset om denne viden er skabt af Institutionen eller af Virksomheden".

2.5 *I tilfælde af uoverensstemmelse mellem Aftalen og de til enhver tid gældende Retningslinjer for ErhvervsPhD-ordningen har sidstnævnte forrang.”*

Virksomhedens interesse

Virksomhedens interesse er at kunne udnytte den viden, der skabes som led i projektet, på nærmere bestemte måder. Ifølge Forsknings- og Innovationsstyrelsens modelaftale skal de beskrives i et bilag 2 til aftalen mellem virksomheden og universitetet. I forholdet mellem virksomheden og universitetet sikres virksomhedens nævnte interesse bl.a. gennem aftalens §§ 7-9 om virksomhedens ret til at udnytte projektets resultater og til at erhverve rettighederne til de projektresultater, der kan beskyttes immaterialretligt. Det kan fx have betydning, hvis den vejleder, der er tilknyttet fra universitetets side, frembringer opfindelser som led i projektet.

Side 3 af 9

ErhvervsPhD-kandidatens interesse

ErhvervsPhD-kandidatens interesse er at kunne gennemføre ph.d.-uddannelsen og erhverve ph.d.-graden. Det forudsætter bl.a., at vedkommende kan skrive og offentliggøre en ph.d.-afhandling i overensstemmelse med reglerne om ph.d.-uddannelsen.⁶ Desuden har vedkommende interesse i, at ph.d.-afhandlingen – eller dele af den – *publiceres* som en eller flere videnskabelige publikationer (monografi, videnskabelige artikler m.v.). ErhvervsPhD-kandidaten kan også have en interesse i at *offentliggøre sine forskningsresultater* undervejs i projektet i forskningspublikationer eller ved formidling, herunder på konferencer m.v.⁷

ErhvervsPhD-kandidaten skal i sin forskning overholde god videnskabelig praksis, og kandidaten har i den forbindelse en væsentlig interesse i at sikre, at virksomheden ikke på en urimelig måde kan blande sig i forskningen og fremlæggelse af forskningsresultaterne. Dette rejser et spørgsmål om, hvilken *forskningsfrihed* erhvervsPhD-kandidater har. Ifølge universitetslovens § 2, stk. 2, har *universiteterne* forskningsfrihed, og det påhviler det enkelte universitet at værne ”om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed ...”.⁸ ErhvervsPhD-kandidaten er imidlertid kun ”indskrevet” ved universitet og ansat i virksomheden, og det er uklart, om universitetet har pligt til at sikre ErhvervsPhD-kandidaters forskningsfrihed. Samtidig er det klart, at erhvervsPhD-kandidatens forskningsfrihed i væsentlige henseender er begrænset, fordi vedkom-

⁶ Jf. navnlig universitetsloven, ph.d.-bekendtgørelsen og den heri fastsatte ph.d.-studieordning.

⁷ Der er fastsat en *open access*-politik for ErhvervsPhD-ordningen, hvorefter alle videnskabelige (peer-reviewed) artikler i tidsskrifter skal (parallel)publiceres i open access, i det omfang tidsskriftet tillader det. Se nærmere <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/samspil-mellem-viden-og-innovation/open-science/open-access-politik-for-offentlige-forskningsrad-og-fonde>.

⁸ Om forskningsfrihed, se <http://forskerportalen.dk/?p=32>.

mende er ansat til at gennemføre et bestemt forskningsprojekt. Hverken universitetslovens forarbejder, reglerne for ErhvervsPhD-ordningen eller modelaftalen tager stilling til disse spørgsmål, og erhvervsPhD-kandidaten har derfor en væsentlig interesse i, at der tages stilling til vedkommendes forsknings- og publiceringsfrihed, både i ansættelsesaftalen med virksomheden og aftalen om indskrivning ved universitetet.

ErhvervsPhD-kandidaten kan også have en interesse at kunne *videreføre sin forskning efter projektets afslutning*, herunder ved brug af forskningsprojektets forskningsdata m.v., i et andet regi, herunder ved et andet universitet. Det bør i givet fald reguleres i aftalen med virksomheden og evt. også i aftalen om indskrivning ved universitetet.⁹

Hvem har retten til ErhvervsPhD-kandidatens frembringelser?

Side 4 af 9

Hvad siger loven?

ErhvervsPhD-kandidaten vil som led i projektet frembringe materiale, der kan beskyttes efter immaterialretlige regler. Det drejer sig navnlig om ph.d.-afhandlingen, som er beskyttet som et litterært værk efter ophavsretslovens § 1. Det kan også dreje sig om opfindelser, computerprogrammer, databaser og design m.m. Desuden vil vedkommende kunne frembringe viden (know-how), som kan beskyttes efter reglerne om erhvervshemmeligheder.

Det er vigtigt at overveje, hvordan rettigheder til den slags frembringelser skal fordeles mellem ErhvervsPhD-kandidaten og virksomheden. Hvis ikke der er aftalt noget, falder man tilbage på følgende juridiske regler:

- Det *ophavsretligt beskyttede stof* bortset fra computerprogrammer, som erhvervsPhD-kandidaten måtte frembringe som led i sin ansættelse i virksomheden, er omfattet af *ulovbestemte principper om ophavsret i ansættelsesforhold*. Reglerne vil normalt føre til, at erhvervsPhD-kandidaten har den fulde ophavsret til den færdige afhandling. Derimod vil retten til eventuelle databaser, lydoptagelser mv. i et vist omfang tilkomme virksomheden.
- Ophavsretten til *computerprogrammer* frembragt af erhvervsPhD-kandidaten under ansættelsen vil normalt tilhøre virksomheden, ophavsretslovens § 59.
- Retten til *opfindelser*, der kan patenteres eller beskyttes af brugsmodelloven, er omfattet af lov om arbejdstageres opfindelser. Loven bevirker, at retten som udgangspunkt er hos erhvervsPhD-kandidaten, men at virksomheden kan kræve retten overført til sig.
- Retten til *design*, der kan beskyttes designretligt, er i visse tilfælde omfattet af ulovbestemte principper, i andre tilfælde af reglerne i EU's designforordning. Reglerne betyder, at retten i vidt omfang tilkommer virksomheden.

⁹ Jf. herved <http://forskerportalen.dk/?p=478>.

- Den *øvrige viden*, som erhvervsPhD-kandidaten måtte generere under ansættelsen, vil i et vist omfang være beskyttet af reglerne om erhvervshemmeligheder i markedsføringslovens § 19 mv.

Læs mere om, hvem der har rettighederne til forskning, på www.forskerportalen.dk.

Det er hensigtsmæssigt at indgå aftaler

Man kan imidlertid i vidt omfang fravige de nævnte regler ved aftaler. I de aftaler, som virksomheder præsenterer erhvervsPhD-kandidater for, er reglerne tit fraveget, sådan så alle tænkelige rettigheder uden videre tilhører virksomheden. Det kan tit være særdeles ufordelagtig for erhvervsPhD-kandidaterne. Blandt andet kan det betyde, at de er afskåret fra at publicere deres afhandlinger, hvis de på et tidspunkt afbryder samarbejdet med virksomhederne.

Side 5 af 9

Det er derfor vigtigt, at en aftale indgået mellem erhvervsPhD-kandidaten og virksomheden formuleres på en måde, så erhvervsPhD-kandidaten beholder ophavsretten til sin ph.d.-afhandling og de øvrige videnskabelige publikationer, som vedkommende udarbejder som led i ph.d.-projektet. Derimod vil virksomheden sjældent have nogen reel interesse i at få overdraget ophavsretten til erhvervsPhD-kandidatens videnskabelige produktion. Hvis virksomheden undtagelsesvis skulle have en interesse i det, bør aftalen formuleres, sådan så virksomheden kun får en ikke-eksklusiv ret til at udnytte ophavsrettighederne, og sådan så erhvervsPhD-kandidaten ikke afskæres fra selv at offentliggøre de relevante værker.

Samejer

Hvis erhvervsPhD-kandidaten skaber stof i *samarbejde med andre*, f.eks. andre medarbejdere i virksomheden, universitetsansatte eller tredjeparter, vil rettighederne ofte tilhøre de involverede personer i *sameje*. Det vil tit være hensigtsmæssigt, at aftalerne mellem erhvervsPhD-kandidaten og virksomheden forholder sig til, i hvilket omfang et sådant sameje opstår.¹⁰

Loyalitetspligt

Det er et almindeligt juridisk princip, at kontraktsparter skal opføre sig hensynsfuldt over for hinanden, og at de ikke må gøre noget, der mindsker modpartens mulighed for at have fordel af aftalen. Loyalitetspligten kan i visse tilfælde betyde, at en rettighedshaver, der har overdraget dele af sin immaterialret til en anden, kan være afskåret fra selv at udnytte de rettigheder, vedkommende har beholdt, hvis det skader modparten. Se bl.a. UBVAs informationsbog [Ophavsret for begyndere](#) kapitel 7F.

¹⁰ Forsknings- og Innovationsstyrelsens modelaftale regulerer det sameje, der kan opstå mellem virksomheden og *universitetet*, i § 7.

I tilfælde, hvor virksomheden har erhvervet nogle af, men ikke alle, erhvervsPhD-kandidatens immaterialrettigheder, vil erhvervsPhD-kandidaten derfor i visse tilfælde kun kunne udnytte sine tilbageværende rettigheder med respekt for loyalitetspligten.

Det er i den ErhvervsPhD-studerendes interesse at få præciseret loyalitetspligtens nærmere udstrækning i aftalen med virksomheden. På den måde kan man bl.a. undgå tvivl om vedkommendes ret til bestemte former for brug i fx videre forskning m.v.

ErhvervsPhD-kandidatens ret til at bruge *andres* rettigheder og viden

Side 6 af 9

ErhvervsPhD-projektet er en del af samarbejdet mellem virksomheden og universitetet. Projektet vil i mange tilfælde indgå i et større projekt i virksomheden, som kan involvere andre medarbejdere i virksomheden og virksomhedens eksterne samarbejdspartnere. Alle disse andre projektdeltagere kan have rettigheder og viden, som ErhvervsPhD-kandidaten gerne vil udnytte i sit ph.d.-projekt og måske i videre forskning bagefter.

ErhvervsPhD-kandidaten skal selvfølgelig respektere disse *andre projektdeltageres rettigheder*. Det kan fx være rettigheder til datasamlinger, opfindelser, computerprogrammer og andre litterære værker, som andre frembringer i tilknytning til projektet. Den slags rettigheder vil formentlig kun sjældent være til hinder for, at erhvervsPhD-kandidaten kan gennemføre sit ph.d.-projekt.¹¹ Disse rettigheder kan derimod efter omstændighederne være til hinder for, at erhvervsPhD-kandidaten kan videreføre sin forskning på området efter projektets udløb uden samtykke fra de pågældende rettighedshavere.

I tilfælde, hvor det er relevant, må erhvervsPhD-kandidaten skaffe et samtykke fra rettighedshaverne. I praksis vil det formentlig være vanskeligt at tage endelig stilling til dette spørgsmål allerede ved indgåelse af ansættelseskontrakten, bl.a. fordi det kan være kontroversielt for de pågældende rettighedshavere at give et forhåndssamtykke til videre brug.

Derimod vil det være hensigtsmæssigt, at aftalen mellem erhvervsPhD-kandidaten og virksomheden indeholder en hensigtserklæring om, at den sidstnævnte ikke uden saglig grund vil modsætte sig udnyttelse, som erhvervsPhD-kandidaten har planer om at iværksætte.

Tilrådgivelsesstilling af ikke-offentliggjort viden

¹¹ Patent- og brugsmodellovens beskyttelse af opfindelser og rettigheder til design, varemærker og halvlederprodukter angår således kun en erhvervsPhD-mæssig brug, og ophavsretslovens regler om citat giver gode muligheder for at citere i nødvendigt omfang i videnskabelige værker.

Hvis virksomheden eller dens samarbejdspartnere stiller deres *ikke-offentliggjorte viden* til rådighed for erhvervsPhD-projektet, fx i form af knowhow eller ikke-offentliggjorte opfindelser, vil denne viden ofte være beskyttet efter reglerne om erhvervshemmeligheder, især markedsføringslovens § 19. Hvis erhvervsPhD-kandidaten gør brug af den pågældende viden i sit ph.d.-projekt, kan der somme tider være en konflikt mellem på den ene side erhvervshemmelighedsbeskyttelsen og på den anden side kravet om, at ph.d.-afhandlingen skal offentliggøres med henblik på offentligt forsvar. Det bemærkes i den forbindelse, at der *ikke* er hjemmel til at hemmeligholde dele af den ph.d.-afhandling, der fremlægges til forsvar for ph.d.-graden.¹²

Side 7 af 9

Aftaler mellem erhvervsPhD-kandidater og virksomheder bør derfor tage stilling til, i hvilket omfang de førstnævnte må offentliggøre ikke-offentliggjort viden i ph.d.-afhandlingerne.

oo000oo

Forslag til aftaleformulering

På baggrund af disse overvejelser anbefaler UBVA, at følgende aftalebestemmelser optages i aftaler indgået mellem erhvervsPhD-kandidater og virksomheder:

- 1. Offentliggørelse, publicering og formidling af forskningsresultater**
 - 1.1. *ErhvervsPhD-kandidaten har ret til frit at publicere og formidle sine forskningsresultater, som er opnået som led i ph.d.-projektet, med respekt af virksomhedens erhvervshemmeligheder, jf. § 2.*
 - 1.2. *Inden offentliggørelse af nye forskningsresultater skal erhvervsPhD-kandidaten orientere virksomheden om resultaterne. Virksomheden kan komme med forslag til ændring af den tekst el. lign., som den ansatte vil publicere eller formidle. Virksomheden kan dog kun kræve ændringer i det omfang det følger af dansk rets almindelige regler om beskyttelse af virksomhedens erhvervshemmeligheder, jf. § 2.*
 - 1.3. *ErhvervsPhD-kandidaten må tidligst publicere eller formidle indholdet af de pågældende forskningsresultater 1 måned efter, at virksomheden er blevet orienteret om indholdet, medmindre den forinden meddeler erhvervsPhD-kandidaten, at den ikke har indsigelser.*
 - 1.4. *ErhvervsPhD-kandidaten skal ved publicering og formidling af forskningsresultater, der er opnået som led i gennemførelse af ph.d.-*

¹² Se hertil Forsknings- og Innovationsstyrelsens "Manual til Aftale om ErhvervsPhD-Projekt" af 21. oktober 2008, som kan hentes her: <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/samspil-mellem-viden-og-innovation/mellem-virksomheder-og-videninstitutioner/modelaftaler/samarbejde-og-rettighedsaftaler/filer/erhvervsphd-projekt-manual-2.pdf>.

projektet, gøre opmærksom på samarbejdet med virksomheden i overensstemmelse med god videnskabelig praksis.

2. Hemmeligholdelse

- 2.1. ErhvervsPhD-kandidaten er forpligtet til at hemmeligholde virksomhedens erhvervshemmeligheder i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler.
- 2.2. Uanset § 2.1 har erhvervsPhD-kandidaten ikke pligt til at hemmeligholde
 - (i) information, som er blevet offentligt tilgængelig, uden at det skyldes et retsstridigt forhold fra erhvervsPhD-kandidatens side
 - (ii) information, som erhvervsPhD-kandidaten har modtaget fra en tredjemand, der har været berettiget til at viderebringe informationen til erhvervsPhD-kandidaten, og som ikke i denne forbindelse har pålagt erhvervsPhD-kandidaten at hemmeligholde den pågældende information, og
 - (iii) information, som erhvervsPhD-kandidaten er retligt forpligtet til at videregive ifølge lovgivning, en bindende retsafgørelse eller et bindende administrativt pålæg.
- 2.3. Så længe erhvervsPhD-kandidaten ikke selv har offentliggjort forskningsresultater, vedkommende har opnået som led i gennemførelse af ph.d.-projektet, må virksomheden ikke uden den ansattes samtykke offentliggøre disse resultater.

Side 8 af 9

3. Rettigheder

- 3.1. Ophavsretten til erhvervsPhD-kandidatens ph.d.-afhandling og øvrige videnskabelige værker, som vedkommende måtte frembringe som led i sin ansættelse, tilhører erhvervsPhD-kandidaten, der derfor kan publicere og formidle sin forskning som forudsat i § 1.
- 3.2. Rettigheder til andre frembringelser, som erhvervsPhD-kandidaten skaber i forbindelse med sin ansættelse i virksomheden, er reguleret af dansk rets almindelige regler, jf. bl.a. lov om arbejdstageres opfindelser og ophavsretslovens § 59 om computerprogrammer.
- 3.3. Hvis erhvervsPhD-kandidaten som led i gennemførelse af ph.d.-projektet frembringer værker eller andre ophavsretligt beskyttede fænomener i fællesskab med virksomhedens medarbejdere eller samarbejdspartnere, er virksomheden forpligtet til at sikre, at erhvervsPhD-kandidaten kan publicere og formidle de herved opnåede forskningsresultater som forudsat i § 1.

4. ErhvervsPhD-kandidatens ret til videre forskning

- 4.1. ErhvervsPhD-kandidaten har en ikke-eksklusiv og tidsubegrænset ret til at udnytte sine forskningsresultater og de forskningsdata, som ph.d.-projektet bygger på, i forbindelse med sin egen videre forskning og undervisning efter erhvervsPhD-forløbets afslutning med respekt af hemmeligholdelsesforpligtelsen i § 2. Det gælder dog ikke forskningsdata, som virksomheden har stillet til rådighed

for den ansatte, og som er frembragt uden forbindelse med den ansattes ph.d.-projekt.

—